Lövträdsflugan Xylomya czekanovskii (Diptera, Xylomyidae) påträffad i Norrbotten som ny för Sverige

[The fly Xylomya czekanovskii (Diptera, Xylomyidae) found in Norrbotten as new for Sweden]

STIG LUNDBERG

Nyligen har Lars Huggert publicerat fynd av två *Solva*-arter (Huggert 1990). Den ena flugarten, *Solva maculata* (Meigen), är fö avbildad på omslaget till aktuellt nummer av Entomologisk Tidskrift och är i Sverige endast känd i enstaka exemplar i Skåne. Den andra arten, *Solva interrupta* Pleske, eller som den i dag skall heta *Xylomya czekanovskii* (Pleske), påträffades i form av larver i aspbark i Nordkarelen vid Koli och är tidigare känd i enstaka exemplar från Åbo-trakten till norr om Helsingfors och i ryska Karelen. Huggert uttalar i uppsatsen att arten möjligen skulle kunna påträffas i Sverige mitt emot Åbo där likartade asprika biotoper finns.

Då jag i samband med skalbaggsstudier ofta ägnar mig åt undersökningar av asp har jag sedan jag läst Huggerts uppsats tittat efter arten.

Den 13 augusti 1992 besökte jag ett domänreservat, Krokliden som ligger i Norrbotten N om Boden. Lokalen innehåller bl a talrika grova aspar. I området har bl a vitryggig hackspett påträffats och där har jag också konstaterat de sällsynta skalbaggarna *Melandrya barbata* (Fabricius) och *Xyletinus fibyensis* Lundblad, sistnämnda f ö enda fyndet N om Dalarna och Uppland.

Vid undersökning av en grov avbruten asp hittade jag i blöt bark på stammen talrika mörkbruna fluglarver som stämde väl överens med Huggerts beskrivning från fyndet vid Koli. Av tillvaratagna larver kläcktes två flugor den 14.IX. Den ena skickade jag till Bengt Ehnström och den andra till Hugo Andersson som båda bekräftade att det verkligen var fråga om *Solva interrupta*. Lars Hedström som bestämt det exemplar jag skickat till Ehnström angav att arten nu skall heta *Xylomya czekanovskii*.

Den 23 september besökte jag lokalen på nytt och samtidigt som jag tog några foton tog jag med nytt larvmaterial. Detta förvarades i kyla under oktober och togs in i värme den 31.X. Redan 10.XI observerades puppor och 15–16.XI kläcktes ytterligare fyra exemplar. Detta tyder på att arten i fält i första hand kläcks mycket tidigt på försommaren.



Fig. 1. Asplåga med mängder av larver av lövträdsflugan ***Xylomya czekanovskii*** *under frilagd bark. Krokliden N om Boden 25 maj 1993. Foto: Stig Lundberg.*

Log of ***Populus tremula*** *with lots of larvae of* ***Xylomya czekanovskii*** *under the bark.*

Den aktuella aspen var ca 0,5 m i brösthöjd och hade brutits av (troligen 1990) på ca 4 m höjd, men hängde fortfarande kvar vid stubbdelen. Larverna av *Xylomya czekanovskii* påträffades i nedre delen där dimensionen var ca 3 dm och höll till dels mellan barken och veden, dels mellan den lösa ytterbarken och blöta innerbarken. Aspen stod mycket skuggigt till i ett bäckdråg. Hur långt upp efter stammen larver fanns kunde jag inte konstatera på grund av att jag inte nådde upp. Däremot var barken på stubbdelen för färsk.

Vid ett besök den 25 maj 1993 på samma lokal hittade jag en ny asplåga med larver av flugan. Denna asp som var ca 0,5 m grov låg starkt solexponerad intill en bilväg och under den grova

barken påträffades mängder av *Xylomya*-larver (Fig. 1). Under ett par dm^2 bark räknades över 100 larver och säkerligen fanns i lågan 1000-tals larver. Rester av gamla kläckta exemplar visade att utvecklingen skett under flera år.

Vad gäller utseendet för *Xylomya czekanovskii* vill jag hänvisa till omslagsbilden på häfte 4 av Ent. Tidskrift 1990, som visserligen visar arten *maculata* men skillnaden är mycket liten, bl a är första bakfotsleden markant mörkare. Samtliga mina exemplar är drygt cm-stora.

Några av pupporna hade angripits av kvalster varvid kläckningen misslyckats. Puppan som tränger ut ur en spricka i larvskinnet är givetvis mycket utsatt för angrepp men redan efter endast några dygn sker kläckningen.

Kommande undersökningar av det 343 hektar stora reservatet och liknande områden med grov asp får dels visa vilka krav på dimensioner arten ställer, dels hur vanlig den är. Helt klart är dock att arten måste placeras bland de hotade arterna med tanke på dels bristen av grov asp dels kravet på färsk, död, blöt bark, vilket normalt torde förutsätta att vindfällen finns och att de får ligga kvar. Arten är uppförd i hotkategori 2 i den senaste rödlistan (Ehnström et al. 1993).

Tack

Jag vill här passa på att tacka Bengt Ehnström, Lars Hedström och Hugo Andersson för hjälp med kontrollbestämningar. Lars Hedström lämnade också värdefulla synpunkter på manuskriptet.

Litteratur

Ehnström, B., Gärdenfors, U. & Lindelöw, Å. 1993. Rödlistade evertebrater i Sverige 1993. Uppsala (Databanken för hotade arter).

Huggert, L. 1990. Nya larvfynd av två hotade Solvaarter (Diptera, Solvidae). – Ent. Tidskr. 111: 167–168.

Summary

The fly *Xylomya czekanovskii* (Pleske) was found at Krokliden N of Boden in the province Norrbotten, as new for Sweden. Larvae were found in August–September 1992 and May 1993 under the bark of thick logs of *Populus tremula*. Some additional data on the biology are presented.

S. Lundberg, Skeppsbrogatan 9, S-972 38 Luleå, Sweden.

Maria och Thure Palms stipendiefond

Entomologiska föreningen i Stockholm

Flera stipendier på tillsammans ca 10 000 kr kan sökas av framför allt yngre entomologer men även av doktorander eller motsvarande.

Stipendierna är avsedda för ett självständigt arbete rörande insekter. Noggrann plan erfordras rörande den entomologiska undersökningen vartill medel söks. Kostnadskalkyl skall bifogas, liksom också yttrande över eleven från handledare, lärare i naturvetenskap eller motsvarande. Om medel söks från annat håll skall även detta anges.

Eventuella frågor kan besvaras av sekreteraren Urban Wahlstedt, tel. 08 - 656 24 70.

Ansökan inlämnas till föreningen senast den 30 april under adress: *Entomologiska föreningen, Naturhistoriska riksmuseet, Box 50007, 104 05 Stockholm.*